

Eduskunnan Talousvaliokunta on sähköpostissaan 15. syyskuuta 2021 (viite HE107/2021) varannut Itä-Suomen yliopistolle tilaisuuden antaa lausunto koskien ehdotusta Lääkelain muuttamiseksi. Itä-Suomen yliopisto on pyynnöstä lausunut ko. hallituksen esityksestä myös Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle menneessä lausunnossa hallituksen esitystä on käsitelty terveystaloudellisesta näkökulmasta. Tässä Talousvaliokunnalle suunnatussa lausunnossa on lausuttu hallituksen esityksestä apteekkimarkkinan ja kilpailun näkökulmasta.

LAUSUNTO

Itä-Suomen yliopisto kokee ehdotuksen osiltaan lisätarkastelua vaativaksi. Esityksen kohta ”4.1 Keskeiset ehdotukset – Lääkkeen hinta” on ongelmallinen **vaatien lisäselvitystä ja muutoksia lääketaksaan ja apteekkiveroon ennen kuin se voidaan toteuttaa hallituksen esityksen mukaisesti.**

Samanhintainen lääke – eri kate eri apteekkeille

Lääkkeiden tukkuhinnat ovat samat kaikille Suomen apteekkeille. Tämän lisäksi lääketaksan mukaan määräytyvä lääkkeen vähittäismyyntihinta on sama kaikissa Suomen apteekkeissa. Huolimatta lääkkeiden samanhintaisuudesta, **vaihtelee apteekkien lääkemyynistä saama kate merkittävästi riippuen apteekin koosta ja apteekin lääkemyynin rakenteesta.** Nykyinen lääketaksan ja apteekkiveron rakenne on johtanut joidenkin apteekkien koko lääkemyynin tappiollisuuteen, kun taas valtaosan apteekkeista lääkemyynti on vähintäänkin kohtuullisesti kannattavaa. Tämän vuoksi eri apteekkien taloudellinen kyvykyys itsehoitolääkkeiden hintakilpailuun on hyvin erilainen.

Lääketaksauudistuksen jälkeinen lääkemyynin rakenteen muutos

Läkemyynin rakenne on muuttunut merkittävästi vuoden 2014 lääketaksauudistuksesta, jonka jälkeen kalliiden lääkkeiden (=alhaisin lääketaksakerroin) myynti on kasvanut merkittävästi. Lisäksi lääkemyynin rakenne apteekkien välillä vaihtelee suuresti, johtaen erilaiseen kannattavuuteen. **Jo nykyisellään lääketaksan ja apteekkiveron yhdistelmä aiheuttaa kilpailun vääristymisen alueilla, joilla sijaitsee useita erikokoisia apteekkeja.** Nykyisellä apteekkiveron rakenteella tuetaan lukuisia apteekkeja, jotka eivät alemman veroprogression kautta tulevaa tukea tarvitse. Samaan aikaan, samalla markkinalla, voi toimia apteekki, jonka veroprogressio yhdistettynä lääkemyynin rakenteeseen, on johtanut lääkemyynin tappiollisuuteen. **Tällaisessa markkinatilanteessa hallituksen esityksessä ehdotettu itsehoitolääkkeiden hintakilpailun salliminen eriarvoistaa apteekkeja lisää.** Apteekki, jonka lääkemyynin rakenne ja apteekkiveroprogressio mahdollistavat itsehoitolääkkeiden hintojen alentamisen omaa katetta pienentämällä, saa kilpailuetua verrattuna apteekkiin, joka joutuu lääketaksa-apteekkivero -yhdistelmän vuoksi harjoittamaan lääkemyyntiä pienemmällä katteella tai jopa tappiolla. **Tämän vuoksi hallituksen esityksessä oleva itsehoitolääkkeiden hintakilpailun salliminen ei voi toteutua nykyisellä lääketaksan ja apteekkiveron rakenteella.**

Lääketaksa ja apteekkivero kilpailun näkökulmasta

Apteekkivero (ent. apteekkimaksu) on vuodelta 1947. Sen alkuperäisenä tarkoituksena oli varmistaa syrjäseutujen apteekkien toimintaedellytykset eli apteekkipalveluiden säilyminen harvaan asutuilla alueilla. Tämä tavoite on lääkehuollon näkökulmasta edelleen tarkoituksenmukainen, mutta **liikevaihdon perusteella määräytyvä apteekkivero kohdistaa tuen sattumanvaraisesti tuen tarpeeseen nähden**. Apteekkimarkkina, lääkkeiden hinnat, lääkemyynnin rakenne ja yleiset apteekkien toimintaedellytykset ovat muuttuneet merkittävästi viimeisten vuosien ja vuosikymmenten aikana. Tämä on johtanut siihen, ettei lääketaksa ja apteekkivero vastaa nykyisen toimintaympäristön vaatimuksia. **Liikevaihdoltaan pieni tai keskiuuri apteekki ei ole lähtökohtaisesti kannattamattomampi kuin isompi apteekki**. Hallituksen esitys itsehoitolääkkeiden hintakilpailun mahdollistamiseksi tulisi lisäämään lääketaksan ja apteekkiveron nykyisiä kilpailua vääristäviä ongelmia.

Verotuksen tulee kohdella kaikkia toimialan toimijoita yhdenmukaisesti, antamatta osalle toimijoista perusteetonta kilpailuetua toimialan toisiin toimijoihin nähden. Verotuksen kautta annettavan edun tulee aina perustua erikoisolosuhteisiin, kuten syrjäiseen sijaintiin. Apteekkiveron määräytyminen nykyisessä tilanteessa ja nykyisen kaltaisesti, on johtanut osalle toimijoista kilpailullisiin etuihin toisiin toimijoihin nähden. Nykyisen kaltaisesti muodostuva apteekkivero yhdistettynä lääketaksaan on erityisen ongelmallinen. Tämä on johtanut kilpailun näkökulmasta kestävämpään tilanteeseen, **jonka vuoksi lääketaksan ja apteekkiveron aiheuttamat ongelmat on selvitettävä ennen kuin lääkelain uudistamisen kautta aikaansaadaan lisää kilpailun vääristymistä**. Syrjäseutujen apteekkipalvelujen säilyminen voidaan järjestää huomattavasti edullisemmin kohdistamalla tuki ainoastaan syrjäseutujen tukea tarvitseville apteekeille.

JOHTOPÄÄTÖS: Itsehoitolääkkeiden hintakilpailu edellyttää lääketaksan ja apteekkiveron uudistamista

Itä-Suomen yliopisto ei kannata itsehoitolääkkeiden hintakilpailun sallimista. Itsehoitolääkkeiden hintakilpailun mahdollisesti kuitenkin toteutuessa täytyy varmistaa, että lääketaksa-apteekkivero yhdistelmä kohtelee apteekkeja tasavertaisesti eikä aiheuta vääristynyttä kilpailua ja kilpailuetuja osalle toimialan toimijoista. Tämä tulee vaatimaan lääketaksan ja apteekkiveron uudistamisen. Nykyinen lääketaksa-apteekkivero yhdistelmä pakottaa osan apteekeista toimittamaan lääkkeitä tappiolla, ilman periaatteellista mahdollisuutta kannattavaan toimintaan. Millään muulla toimialalla valtio ei pakota yksittäisiä toimijoita tappiolliseen toimintaan. **Apteekkivero tuleekin kohdistaa lääkemyynnin katteeseen, riippumatta sallitaanko itsehoitolääkkeiden hintakilpailu tai ei.**

Läkelain lähetekeskustelussa (8.9.2021) nostettiin esille lääketaksan ja apteekkiveron ongelmat. Sosiaali- ja terveysministeriössä on menossa yli hallituskausien menevä lääkehuoltoon liittyvä selvitystyö (Asettamispäätös VN/19676/2020), jossa tarkastellaan myös lääketaksaa ja apteekkiveroa. Hallituksen esityksessä oleva itsehoitolääkkeiden hintakilpailun mahdollistaminen tulee siirtää osaksi tätä selvitystä.